

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Prop. 119 L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Midlertidige endringer i kontantstøtteloven og barnetrygdloven (unntak for å avhjelpe negative konsekvenser av utbrudd av covid-19)

*Tilråding fra Barne- og familiedepartementet 26. mai 2020,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Innledning

Barne- og familiedepartementet legger med dette fram forslag til endringer i lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven) og i lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre (kontantstøtteloven).

Barnetrygd og kontantstøtte faller bort ved opphold i utlandet som overstiger tre måneder. Departementet foreslår å gjøre midlertidige unntak for å forhindre at familier som på grunn av covid-19 ikke kan reise tilbake til Norge som planlagt, mister barnetrygd og eventuell kontantstøtte.

Problemstillingen er omtalt i punkt 3.3 i Prop. 56 L (2019–2020) Midlertidig lov om forskriftshjemmel for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 mv. (koronaloven) som et eksempel på tilfeller der det kan være behov for å benytte adgangen til å gi forskrift etter koronaloven. Barnetrygdloven og kontantstøtteloven er inntatt i listen over lover det kan gis forskrifter til, jf. midlertidig lov 27. mars 2020 nr. 17 om forskriftshjemmel for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av Covid-19 mv. (koronaloven) § 2 første ledd. Unntak kunne dermed i utgangspunktet vært gitt med hjemmel i koronaloven.

Det følger imidlertid av koronaloven § 1 at loven ikke kommer til anvendelse dersom for-

målet kan ivaretas gjennom normal lovbehandling i Stortinget. I dette tilfellet kan formålet ivaretas ved at Stortinget får lovforslag til behandling på ordinær måte. Dessuten oppheves koronaloven 27. mai 2020. Det midlertidige unntaket i barnetrygdloven og kontantstøtteloven må gis noe lengre varighet for å sikre at man omfatter alle de tilfellene unntaket er ment å dekke.

Barne- og familiedepartementet har derfor ikke foreslått bruk av koronaloven i dette tilfellet, men fremmer forslag til endring i barnetrygdloven og kontantstøtteloven på ordinær måte.

2 Bakgrunn – gjeldende rett

Barnetrygd og kontantstøtte gis for barn som er bosatt i Norge. Dette følger av barnetrygdloven § 2, jf. § 4 og kontantstøtteloven § 2.

Etter barnetrygdloven § 4 tredje ledd regnes ikke barnet lenger som bosatt i Norge ved fravær fra Norge som varer mer enn tre måneder. Tilsvarende regel følger av kontantstøtteloven § 2 andre ledd.

I tilfeller der det er usikkert om utenlandsoppholdet skal vare i mer enn tre måneder, opphører retten til barnetrygd og kontantstøtte fra og med måneden etter utreise, men med mulighet for

etterbetaling dersom utenlandsoppholdet likevel viser seg å vare under tre måneder.

Hvis familien mister barnetrygd og kontantstøtte på grunn av utenlandsopphold, vil retten vanligvis oppstå igjen når familien returnerer til Norge. Et barn anses som bosatt i Norge når barnet har oppholdt seg eller skal oppholde seg her i mer enn 12 måneder. Dette følger av barnetrygdloven § 4 og kontantstøtteleven § 2. Retten til barnetrygd og kontantstøtte foreligger fra innflytting til Norge når det på dette tidspunkt er sannsynliggjort at oppholdet vil overstige 12 måneder. Dersom det ikke er sannsynliggjort at varigheten av oppholdet vil bli på minst 12 måneder, kan NAV avvente utbetalingen inntil varigheten av oppholdet er avklart. På det tidspunkt det er klart at oppholdet vil bli på minst 12 måneder, kan NAV etterbetale ytelsen tilbake fra måneden etter at barnet kom til Norge dersom øvrige vilkår er oppfylt.

Barnetrygdloven har enkelte unntak fra kravet om at barnet må være bosatt i Norge for å få rett til barnetrygd. Et barn som ikke lenger er bosatt i Norge etter § 4, kan etter § 5 likevel få barnetrygd. Familier som før utreise har fått innvilget barnetrygd etter barnetrygdloven § 5, berøres ikke av problemstillingen i denne proposisjonen. Det gjør heller ikke foreldre som har rett til barnetrygd og kontantstøtte etter EØS-avtalen.

3 Høringen

Den 6. april 2020 sendte Barne- og familiedepartementet på offentlig høring forslag til midlertidige unntak i barnetrygdloven og kontantstøtteleven. Fristen var 14. april 2020. Den korte høringsfristen var begrunnet i at unntakene har sammenheng med den pågående covid-19-pandemien, og at det derfor er behov for at endringer kan vedtas så raskt som mulig. Den korte fristen kan også forsvares ved at forslagene utelukkende er til gunst for familiene som vil nyte godt av eventuelle unntak.

I høringsbrevet foreslo Barne- og familiedepartementet midlertidige unntak fra barnetrygd- og kontantstøttelevens regler om at stønaden faller bort ved utenlandsopphold som overstiger tre måneder. Unntakene ble begrunnet i at det ikke er rimelig at familier som på grunn av covid-19-pandemien må bli værende i utlandet, skal miste ytelsen. Departementet presiserte at et unntak må utformes slik at det treffer dem som *på grunn av covid-19-pandemien* ikke får reist tilbake til Norge, og som dermed mister barnetrygd og

kontantstøtte, og at det ikke er aktuelt å gi ytelser til familier som uansett hadde planlagt et lengre utenlandsopphold.

Høringsbrevet ble ikke sendt direkte til noen mottakere, men ble publisert på Barne- og familiedepartementets side på regjeringen.no. Alle som ønsket, kunne gi innspill.

Det kom ikke inn noen høringssvar.

4 Departementets vurderinger og forslag

4.1 Behov for midlertidig unntak

Som følge av covid-19-pandemien kan det oppstå tilfeller der barn og foreldre oppholder seg i utlandet og blir forhindret fra å reise tilbake til Norge. Hvis utenlandsoppholdet overstiger tre måneder, vil barnetrygd og kontantstøtte stanses etter de ordinære reglene, se kapittel 2 over.

Som følge av covid-19-pandemien er det mange som mister eller får redusert sin inntekt. Det er satt i gang omfattende og kostbare tiltak for å avdempe konsekvensene. Tiltak bør først og fremst rettes mot de som mister arbeid og inntekt eller som på annen måte har særlig store kostnader som følge av krisen. Slik sett er ikke dette tiltaket opplagt nødvendig. For de fleste familier som mister barnetrygd (og eventuelt også kontantstøtte) for noen måneder, vil tapet være håndterbart. For familier med lavest inntekt, betyr imidlertid barnetrygden langt mer enn for dem med høyere inntekt. For familier med flere barn, blir tapet åpenbart større enn for dem med ett barn.

Det er etter Barne- og familiedepartementets oppfatning ikke rimelig at familier som ville beholdt barnetrygd og kontantstøtte hvis de hadde hatt mulighet til å reise tilbake til Norge som planlagt innenfor tre måneder, skal miste ytelsen hvis de på grunn av covid-19-pandemien må bli værende i utlandet. Det bør derfor vedtas et midlertidig unntak fra de ordinære reglene for denne gruppen.

4.2 Nærmere om forslaget

Midlertidige unntak fra de ordinære reglene i barnetrygdloven og kontantstøtteleven må utformes slik at de treffer dem som på grunn av covid-19-pandemien ikke klarer å returnere til Norge som planlagt, og som dermed mister barnetrygd og kontantstøtte. Det er ikke aktuelt å gi ytelser til familier som uansett hadde planlagt et lengre utenlandsopphold.

Det er en forutsetning for rett til barnetrygd og kontantstøtte etter unntaksregelen at utenlandsoppholdet overstiger tre måneder *som følge av covid-19-pandemien*. Dersom familien uansett hadde planlagt et lengre utenlandsopphold, kan det ikke gis barnetrygd eller kontantstøtte etter unntaksregelen.

Foreldre som mottar barnetrygd og kontantstøtte har en generell plikt til å melde fra til NAV før de reiser utenlands hvis oppholdet skal vare lenger enn en måned. Hvis oppholdet varer lenger enn planlagt, må foreldrene også gi beskjed om dette. Slik melding til NAV i forkant kan være informasjon som taler for at familien kan få unntak. Et eksempel kan være en familie som har meldt fra om at de skal ha opphold i utlandet fra 1. februar til 15. april 2020, men som likevel ikke klarer å komme seg tilbake til Norge før etter 1. mai.

En annen form for dokumentasjon av reisepplaner kan være returbillett innen tre måneder fra utreisedatoen. Dersom familien ikke har returbillett, kan søknad eller melding om fravær sendt til skole eller barnehage før utreise være opplysninger som taler for at unntaksbestemmelsen får anvendelse.

Barne- og familiedepartementet viser til at myndighetene 12. mars 2020 vedtok en rekke tiltak for å begrense smittespredning. Utenriksdepartementet frarådet 14. mars 2020 reiser som ikke er strengt nødvendige og oppfordret samtidig alle norske borgere på reise i utlandet til å vurdere å reise hjem så snart som mulig, på en trygg og rolig måte, i samråd med sitt reise- eller flyselskap. UD har også arbeidet for å bistå nordmenn slik at flest mulig kan komme tilbake til Norge. Barne- og familiedepartementet legger til grunn at NAV ikke trenger å vurdere i hvilken grad den enkelte forelder har gjort tilstrekkelig innsats for å komme seg hjem, og om det hadde vært mulig med retur i tide fra det stedet familien befinner seg. Et slikt krav ville vært svært krevende for NAV å håndtere. UDs reiseråd er råd og ikke et forbud mot å reise utenlands eller pålegg om å reise tilbake til Norge.

I midten av mars var situasjonen i Norge og globalt blitt så alvorlig, at det etter Barne- og familiedepartementets oppfatning ikke er aktuelt å gi unntak for familier som likevel har valgt å reise utenlands senere. Departementet understreker at heller ikke alle familier som har reist ut tidligere vil få unntak. Det er en forutsetning at utenlandsoppholdet overstiger tre måneder *som følge av covid-19-pandemien*.

Departementet understreker at alle øvrige vilkår i barnetrygdloven og kontantstøtteleven fortsatt vil gjelde.

Endringene foreslått i denne proposisjonen, vil ikke bli vedtatt før tidligst i juni 2020. Det innebærer at enkelte familier allerede kan ha mistet barnetrygd og kontantstøtte. Lovendringene må derfor få virkning tilbake i tid for å nå de tilfellene unntakene er ment å dekke. Det innebærer at i tilfeller der NAV vurderer at vilkårene er oppfylt, kan barnetrygd og kontantstøtte etterbetales.

På det nåværende tidspunktet er det fortsatt usikkert når flyselskaper og andre reiseselskaper vil starte opp virksomheten slik at det er mulig å reise tilbake til Norge. Hvilke muligheter man har, kan også variere etter hvor man befinner seg. Det er derfor vanskelig å anslå et tidspunkt for når alle nordmenn som ønsker det, vil ha mulighet til å returnere til Norge. Departementet foreslår derfor ingen konkret dato for hvor lenge man kan påberope seg unntaksreglene. Departementet foreslår imidlertid at det skal framgå av lovteksten at unntakene kun gjelder der utenlandsoppholdet varer mer enn tre måneder på grunn av utbrudd av covid-19, og der det dokumenteres at utenlandsoppholdet var planlagt å skulle vare under tre måneder. Dermed unngår man at unntaksregelen får virkning for en lengre periode enn det er behov for som følge av utbrudd av covid-19.

Departementet understreker at selv om familien har mistet ytelsen, vil retten vanligvis gjenoppstå når familien kommer tilbake til Norge. Et barn anses som bosatt i Norge, og utløser rett til barnetrygd og kontantstøtte, når barnet har oppholdt seg eller skal oppholde seg her i mer enn 12 måneder, se om gjeldende rett i punkt 2.

Siden unntaket skal være midlertidig, må det gis en bestemmelse om opphevelse av loven. Selv om unntaket bare skal omfatte perioden fram til det er mulig å returnere til Norge igjen, foreslår departementet at loven ikke oppheves før 1. januar 2021. Dermed vil unntaksbestemmelsen stå i loven noe utover perioden unntaket i praksis vil gjelde for. Det sikrer at det ikke oppstår tvil i etaten med hensyn til om saker som kommer inn, kan behandles etter unntaksbestemmelsene. At unntaksbestemmelsene blir stående i lovteksten noe lengre, åpner også for at foreldre som unntaket kan være relevant for, fanger dette opp. For eksempel kan dette gjelde for familier som nylig har kommet tilbake fra reise og som ikke har fått gjort seg kjent med bestemmelsen tidligere.

Departementet viser for øvrig til de ordinære reglene om etterbetaling. Barnetrygd kan gis for opptil tre år før den kalendermåneden da kravet ble satt fram, dersom vilkårene for rett til stønad var oppfylt i denne perioden, jf. barnetrygdloven § 11. Kontantstøtte kan gis for opptil tre måneder

før den måneden søknad ble framsatt, jf. kontantstøtteloven § 8. Det betyr at krav kan settes fram etter 1. januar 2021, og ytelsen kan etterbetales dersom vilkårene har vært til stede. Eksempel: En forelder krever i januar 2021 etterbetaling av barnetrygd og kontantstøtte for perioden mai og juni 2020. Familien ble fratatt barnetrygd og kontantstøtte for disse månedene fordi barnet på det tidspunktet hadde vært utenlands mer enn tre måneder. NAV finner at vilkårene for bruk av unntaksregelen er oppfylt. Barnetrygd kan etterbetales. Kontantstøtte kan ikke etterbetales fordi kontantstøtte kun gis for opptil tre måneder før den måneden søknad ble framsatt.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Barne- og familiedepartementet antar at de aller fleste har fulgt myndighetenes oppfordring om å vende tilbake til Norge. Departementet legger derfor til grunn at svært få vil bli omfattet av det midlertidige unntaket. Perioden unntaket gjelder for, er også svært kort. Departementet legger derfor til grunn at de samlede økonomiske konsekvensene av forslaget også er meget små. Departementet vil legge til at det her er tale om familier som ville fått barnetrygd og kontantstøtte hvis de hadde klart å komme tilbake til Norge som planlagt. Det vil ikke være vesentlige administrative kostnader ved forslaget.

6 Merknader til de enkelte bestemmelsene

6.1 Endring i lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre

Til § 2 andre ledd

I § 2 andre ledd tilføyes et nytt *tredje punktum* som fastsetter at hvis et utenlandsopphold varer mer

enn tre måneder på grunn av utbrudd av covid-19, regnes barnet fortsatt som bosatt her. Dermed gjøres det unntak fra hovedregelen om at utenlandsopphold på mer enn tre måneder fører til at barnet ikke lenger anses som bosatt i riket. Det er en forutsetning at utenlandsoppholdet overstiger tre måneder som følge av covid-19-pandemien. Dersom familien uansett hadde planlagt et lengre utenlandsopphold, kan den ikke få kontantstøtte etter unntaksregelen.

Nytt tredje punktum *bokstav a)* fastsetter at det må dokumenteres at oppholdet var planlagt å skulle vare under tre måneder. Dokumentasjon på planlagt returdato kan for eksempel være melding til NAV i forkant eller returbillett.

Det følger av nytt tredje punktum *bokstav b)* at unntaket gjelder for tilfeller der barnet har reist fra Norge før 15. mars 2020.

Se punkt 4.2 for nærmere omtale av bestemmelsen.

6.2 Endring i lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd

Til § 4 tredje ledd

Endringen består i tilføyelse av et nytt *tredje punktum* i tredje ledd, og er tilsvarende som endringen i kontantstøtteloven § 2 andre ledd. Se særmerknad til denne bestemmelsen i punkt 6.1 og de generelle merknadene i punkt 4.2.

6.3 Ikrafttredelsesbestemmelsen

Bestemmelsen fastsetter at loven trer i kraft straks, og at den oppheves 1. januar 2021. Se også punkt 4.2 for omtale av perioden unntakene skal gjelde for.

Barne- og familiedepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om midlertidige endringer i kontantstøtteleven og barnetrygdloven (unntak for å avhjelpe negative konsekvenser av utbrudd av covid-19).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til midlertidig lov om endringer i kontantstøtteleven og barnetrygdloven (unntak for å avhjelpe negative konsekvenser av utbrudd av covid-19) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til midlertidig lov om endringer i kontantstøtteleven og barnetrygdloven (unntak for å avhjelpe negative konsekvenser av utbrudd av covid-19)

I

I lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre skal § 2 andre ledd nytt tredje punktum lyde:

Hvis et utenlandsopphold varer mer enn tre måneder på grunn av utbrudd av covid-19, regnes barnet fortsatt som bosatt i riket dersom

- a) det dokumenteres at oppholdet var planlagt å skulle vare under tre måneder, og*
- b) barnet har reist fra Norge før 15. mars 2020.*

II

I lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd skal § 4 tredje ledd nytt tredje punktum lyde:

Hvis et utenlandsopphold varer mer enn tre måneder på grunn av utbrudd av covid-19, regnes barnet fortsatt som bosatt i riket dersom

- a) det dokumenteres at oppholdet var planlagt å skulle vare under tre måneder, og*
- b) barnet har reist fra Norge før 15. mars 2020.*

III

Loven trer i kraft straks.

Loven oppheves 1. januar 2021.
